

— રમણ કાવ્ય સંગીતમાળા સિરીઝ ક ડી —

હતો ફવારો આજ લગી હું પરખ્યાનું શીલ થાતું,
પરજીલાને નજરે જોતાં, હેડુ તો, હરખાતું;
ઘર દુકાનો પેચી હમને રૂપીઆ સો ભેગા કીધા,
લાડીજીને હોંસે મગવા કરજે કે થોડા લીધા.

(મુખમની સેઠાણીમાંથી)

રમણ-સંગીતમાળા

પ્રયોજક અને પ્રકાશક:

ગોર, અંબાલાલ છગનલાલ બહેરા
શ્રીકા—(સ્ટેટ ઇડર) મહિજા.

પ્રથમાવર્ણ

પ્રત ૧૦૦૦.

પ્રિસ્તાબ્દ ૧૯૨૪

(સર્વ હક સ્વાધીન)

કિંમત— { પાલકોને માટે ત્રણ આના
છૂટકે નહવના ચાર આના

વસ્તુ સુચનપુસ્તક

શ્રી ૧૦૮
ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ

આ રમૂજ સંગિતમાગનાં ગાયનો ગાતા પહેલાં તમારા કંઠસુર અને તાલપર કાળુ મૂક જો, તબલા સારંગીની આ ગાયનોમાં કશી જરૂર નથી. ઘણીવાર અને ઘણાં પુસ્તકોમાં હું બહેરો છું. તેમ છપાવું છે. તોપણ આપને મારો પરિચય ન હોય તો ક્ષમા કરશો. આ ગાયનો રનેહ-મંજરી; મુંબઈની શેઠાણી, મણીકાન્ત કાવ્યમાળા અને રા. રા. મણીશંકર દેવશંકર વ્યાસ (સાણંદ સ્કુલના ૧ લા એસિસ્ટન્ટ) દ્વિત સાહિત્યોમાંથી લેવામાં આવ્યાં છે. તે ત્હેના મૂળ લેખકોનો પણ આભાર માનું છું. આ પુકમાં રા. રા. ભાઈ મણીશંકર રચીત પ્રેમ પ્રેમ ને પ્રેમ વિગેરે અડધાં ભાગનાં કાવ્યો ત્હેમની પાસેથી મેળવ્યાં છે તેઓ એક સાહિત્ય વિદ્યાસી અને કાવ્યશક્તિનું ઠીક ઠીક જ્ઞાન ધરાવે છે, જુના સાહિત્યના સોરઠાઓ વાંચવા કરતાં નવી ચમત્કૃતીનાં આવાં કાવ્યો, વાંચવાથી ગૃહસ્થગાર અને મગજશક્તિમાં ઔર વધારો થાય છે. એજ અરજ

શિવરાત્રી
વિક્રમસાલ ૧૯૮૦

આપનો
સાર અબાલાલ છગનલાલ બહેરા
વડાગ્રામ [મહિસા]

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૧૩૭૮ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ રત્ન સંપ્રદાય

વિષય ૮ : ૧૨.

ફેશનમાં ફેસેલોના અંતરોદ્ગાર.

(અંગ્રેજી બારમાસી)

(ઝીણા ઝરમર વરસે મેલ બીંજે મારી ચૂંદલડી એ રાગ)
જાન્યુઆરીમાં જાંલી^૧ ટીયર,^૨ પિયર તખવી લાવ્યા રે,
હરનીશ સુજ સમીપે રહેતા, મ્હારા મનને લાવ્યા;
સુણહો સાહેલી.- ૧

ફેબ્રુઆરીમાં ફેરફાર હા ? સુજ જીવનનો થાતોરે.
સુધારાના ગણી હીમાયતી, કરે સૌ અમારી વાતો;
સુણહો સાહેલી.- ૨

મારચમાં હું માર્ચ^૩ કરતી, પતિ સગાથે રસ્તેરે,
સ્ટીકની^૪ બીક વીસારી દેને, કરતી બેકીંગ^૫ હસ્તે;
સુણહો સાહેલી.- ૩

એપ્રીલમાં અંગ્રેજી શીખી. અનુભવી થઈ પુરીરે;
હોટલ બોટલની થઈ ગ્રાહક, બુની રીતો ખૂરી;
સુણહો સાહેલી.- ૪

મેમાં મેં પોલકાં સીવડાવ્યાં, સાડી રેશમી લાવીરે,
છત્રી ચશ્મા સુજ^૬ વાચથી,^૭ બ્હાલાને મન લાવી;
સુણહો સાહેલી.- ૫

જુનમાં જુસમ^૮ પતિને ગણતી, યૌવનમદમાં ફાલીરે,
સુધરેલ પતિના સહેવાસે મેં પીધી ફેશનની ખ્યાલી;
સુણહો સાહેલી.- ૬

૧ આનદી ૨ ઘણી ૩ કુચ ૪ સોટી ૫ મરકરો. ૬ ખૂટ ૭ ધડીયાળ
૮ માથામાં રહેતું જીણું જનાવર.

બુલાઈમાં બુની ચીજો દઈ, ન્યુ ફરનીચર લાવ્યારે,
ફેશન વાળુ લોહકાંટ દઈ, ધાતુ પાત્ર તમવ્યા;

સુણહો સાહેલી - ૭

આગરટ માસે ચોરચેટાની^૧ ટીકીટે નાટકમાં જતાંરે,
ચૌવન રસ રેલવા ખાતર મદીરા^૨ પીને પાતાં;

સુણહો સાહેલી.- ૮

સપ્ટેમ્બરમાં સજ્જન ફેશન બધા રહ્યા બંધાઈરે,
મોટરથી નંદનવન જતાં, કરીને જુગ સફાઈ;

સુણહો સાહેલી.- ૯

અક્ટોમ્બરમાં એટલા ઉપર, લઈ બીલો સૌ આવ્યારે,
પોઝીશનની^૩ મૂર્તિ રૂપમે પ્રથમ સૌને અડાવ્યા;

સુણહો સાહેલી.- ૧૦

નવેમ્બરમાં ન મળે નાણું, ડીર^૪ ફીચરમાં પડીયારે,
ધર જર ફર્નિચર અપીને, મહાન શોકમાં પડીયા;

સુણહો સાહેલી.- ૧૧

ડિસેમ્બરમાં ડાહ્યા થગે, પડત ન પોઝીશનમાંરે,
ધર્મ કર્મ કીર્તિ ગુમાવી, બુરાઈ ઇમીટેશનમાં;

સુણહો સાહેલી.- ૧૨

*

*

*

*

હાલતો ડીચર પધારે પીચરમાં, મીન્ટર રહે છે મીલમાં
બી. એ. બન્યા બગાડીણુ હિંદે રહે પડ્યાં મહેશીલમાં
(સ્નેહ મંજરી)

પરણેલાનો પસ્તાવો.

(ઝેર મયાને વેર ગયાં એ રાગ)

શ્લોક:—

હતો કુવારો આજ લગી હું પરણ્યાનુ દીલ થાતુ તું;
પરણેલાને નજરે જોતાં હૈંડુ તો હરખાતુ તું. ૧

ઘર દુકાને વેચી દમને રૂપિયા સો લેજા કીધા;
લાડીજીને હોંશે મળવા થોડા કે કરજે લીધા ૨

ઝેરી પરણ્યા શુભ લગનથી કોડ કર્યો સરવે પુરા;
સુખ સઘળું હોળીમા હોમ્યું ઈજ્જતના કીધા ચુરા. ૩

પરથમ આણે શાણી રાણી લાજ મહી અચકાતાંતાં
સાથે કરવાનું હું કહેતો તો લાજ મહી અચકાતાંતાં. ૪
વચનો વદતાં ધીરે ધીરે બોલી લાગે બહુ સારી;
મેં જાણ્યું જે કામ થયું છે, સદગુણી પરણ્યો નારી. ૫

પછી પધાર્યાં ત્રીજે આણે પ્લોટ સહુ બદલાયો છે;
બકરી જેને હું ગણતો તો, વાઘ થઈને આબ્યાં છે. ૬

બે ત્રણ દિવસ યા એટલે. મકાનમાં ખાત્રી કાઢી;
આ ઘરમાં હું નહિ રહેવાની કહીને રીસાયાં લાડી. ૭

હુકમને મેં માનજ આપ્યું, ઘર બીજુંં લાડે લીધું;
દાગીના માટે વહાલીને આમંત્રણ બીજુંં લીધું. ૮

બોલ સાંભળતાં હું ગભરાયો, તોપણ હિંમત મેં રાખી:
શું શું જોઈએ શાણી શામા મૃખેથી દો ને લાખી ૯

ઝાંઝર જોડી મ્હારે જોઈયે, એરીંગની જોડી લાવો;
રોલડ ગોલડતું લોકેટ લઈને બહાલાજી વહેલા આવો ૧૦

જોડી લાવો બંગડીયોની સાચા મોતીની સ્વામી;
સાડી કસળી લાવો જેવી પહેરે છે મારી મામી. ૧૧

તર્ત તડકો મેંતો કીધો, પાઈ નથી પાસે મ્હારી ;
સઘળું વેચીદેવું કીધું, ત્યારે પરણ્યો છું નારી. ૧૨

મુણુતા બહાલી વીલાં પડીયાં, તર્ત તાડુકો કીધો;
પરણી તમને તેમાં શું કાંઈ મ્હોટો મેં ગુન્હો કીધો. ૧૩

મેં માચું તે મારે જોઈયે તેમાં કાંઈયે નહી ચાલે;
થઈ ભીખારી કેરી નારી તે તો હા હેડે સાલે. ૧૪

ઘાટી વિશુ ઘડીયે નહી ચાલે મનમાં લેજો વિચારી,
રસોઈ રાંધી હું ખવડાવું તે માટે સમજો સારી. ૧૫

દુનિયા આખી સુધરી ત્હોયે આપ રજા હમ્મગ જેવા,
દાળ થઈ માટે સીધાવો આદુને મરચાં લેવા; ૧૬

ઘાટી માફક ગણુત લાગી એડરથી અકળાવે છે.

નવા નવા બુટા ઉઠાવી આંતરડી કકળાવે છે. ૧૭

તુર્ત રોકડો જવાબ દે છે કદી જરા હું ગુસ્સે થાઉં;
વેરીસોરીઓ માથે રૂબરૂ આઈએમ ગોઈંગ પિથરબક, ૧૮

ગયો જમાનો જુનો ચાલી ફેશનમાં બહાલા મહાલો

દાગીનો જુલો વેચીદઈ નાટક જોવાને ચાનો. ૧૯

ટેલીફોનથી ટીકીટ કરાવો ફર્સ્ટ ક્લાસ રિઝવટ બહાલા;

અપટુડેટ બનીને ચાલો વિચાર શા કરવા ઠાલા. ૨૦

એ પરણેલાનો પસ્તાવો સાંભળજો નરને નારી,
ધન્ય ધન્ય જે પામ્યો છે નારી સદ્ગુણ સંપન્ન અને સારી ૨૧
(મુંબઈની શેઠાણીમાંથી)

સુધરેલાના સંતાપ.

(રાગ—મઝલ.)

સુણો સાથી સુધારાના, અરે સૌ આંહી આવોને;
તમારા લાપણો ભૂલ્યો, હવે રસ્તો બતાવોને;—સુણો ૧
તમારા રાહ પર ચાલી, સુધારો વિષે ઘાલી;
પિધી મેં ઝેરની ખ્યાલી, તમે તેથી બચાવોને.—સુણો ૨
પ્રિયાને પોલકાં લાવી, નવીન પોશાક પહેરાવી;
ખરાબી ઘર વિષે આવી, હવે તેને હઠાવોને—સુણો ૩
પ્રિયા ઘર કાજને છોડી, ચઢાવી ખૂટની બેડી;
હવા ખાવા જતી દોડી, કહે “નોકર વસાવોને.”—સુણો ૪
નથી હું કેઈ ભઠીયારી, નથી કંઈ કામ કરનારી;
હવે હકદાર હું નારી, નિયમસરનું બજાવોને.—સુણો ૫
સુધારો આપણે માથે, નહી ખાવા કંઈ હાથે;
પિયુજી રાધા માટે; રસોયો એક લાવોને.—સુણો ૬
સુશોભીત ડેસ લાવોને, સરસ ચરમા અપાવોને;
હુકમ મારો બજાવોને, મડમ મુજને બનાવોને.—સુણો ૭
જવું ફરવા પગે ચાલી, સુધારાની નહી ખડાલી;
તમેએ આપદા ટાળી, સરસ સામકલ અપાવોને;—સુણો ૮

બનું હું રાયની રાણી, જવું નાટક વિષે બની;
 ટીકીટ લાવો તમાસાની, સુધારાને વધાવોને--સુણો ૯
 ઘણું છે કામ તમ માથે, તમે નહિ આવશો સાથે;
 પુલાજી કેન્ડને માટે, ખીજી ટીકીટ અપાવોને.—૧૦
 અદેખા શું બનો એમાં, કુલાજી સાથ છે તેમાં;
 સુધારો છે રહ્યો જેમાં જરા વિશ્વાસ લાવોને.—સુણો ૧૧
 સુધારાના થયા સાથી પછી ખટપટ કરો આશી;
 કરે અજ્ઞાનીઓ હાંચી કુધારાને હરાવોને.—સુણો ૧૨
 સુધારો આ જુઓ સારો તમોને જે અતિ પ્યારો;
 હવે લાગે મને ખારો લલે લપકો બતાવોને.—સુણો ૧૩
 ખરચ પોસાય કેમ આવું, સુસારો સાઠનો લવું,
 પ્રિયાને કેમ સમજવું; જરા યુક્તિ જણાવોને.--સુણો-૧૪
 રસોયો કયાં થકી રાખું, હૃદયનું દુઃખ કયાં દાખું;
 નિસાસા હાય હું નાખું, દયા દીલમાં ધરાવોને.--સુણો-૧૫
 શોખીન થઈ છે નારી, જરાયે લાજ ના ધારી;
 પતિ તો શાક તરકારી પતિ વૃત્તો પાવોને.--સુણો-૧૬
 લજબ્યા તાતને કૈંયે, બનાવ્યા બ્રાતને કૈંયે;
 દુખાવ્યું કૂળ હા કૈંયે, લલે મનને મનાવોને.—સુણો-૧૭
 સુધારોએ તહમારો તો, લલે તમને મુખારક હો;
 અરે પસ્તાઈ છું પુરો, પ્રભુ એથી બચાવોને.—સુણો-૧૮
 સુણી શંકર કહે શાણા; લવા આ સુધારાના;
 સુણો ના કે પશો પ્યારા, અરે તનમાં ઠસાવોને—સુણો-૧૯

(મણીકાન્ત કાવ્ય માળામાંથી)

સુધરેલી સુંદરી.

(રાગ નાટકનો.)

છોને કહે તું છટકેલી પીટયા, મને છોને કહે છટકેલી;
હું તો ફેશનમાં થેલી બનેલી,

પીટયા મને છોને કહે છટકેલી ૧
ક્રીયર તજને ક્રીયરની સાથે, ગર્હનમાં જાઉં હું વહેલી;
પોલસનની ટી, અને દિલ્હીનાં બિસકુટ;

તાજાં-તાજાં ખાઉં હું પહેલી-પીટયા--૨
સાટીનની સાડીયે, કસબી ભરેલી ટોર;

સ. અને ન કોમ્પે દીઠેલી,

પોલકાં ને ચોળીયોનો. પાર નથી મારે,

ફેન્ડોએ પ્રેઝન્ટ કીધેલી --પીટયાં ૩

નવસેરા હાર, સાચા મોતીના સુંદર;

બંગડીયો માણે મહેલી

બેસી મોટરમાં જાઉં હું ચોપાટી,

વિદ્યા હું પાકી ભણેલી-પીટયા--૪

(સુબઈની શેઠાણીમાંથી)

—વિદેશી ફેશનમાં તણાતા મિત્રને—

—મારા હૈયા કેરો દાર (એ રાગ)

જેતો જેતો ફેશન મોહ તો, હિંદુ જાતમાં રે;

જાંચી નાતમાં રે, જેતો જેતો—૧

વિદેશીઆની રીત સજીને, બહાલી સ્વદેશ રીત તજીને,

નિજ પ્રિયા સહ ચાલે ઇશ્કી વાટમાં રે જેતો જેતો—૨

અસ્મા સ્ટીકને લઈ સંગાથે, હેટ ધરીને ચાલે માથે;

માત પિતાની સેવા કરતા લાતમાં રે જેતો જેતો—૩

વિશ્કીના ઇશ્કી થઈ મ્હાલે, ચીફ્ટ વિના ધડીપે નહિ ચાલે;

સાયકલ મોંટરમાં ફરતા ભલીભાતમાં રે જેતો જેતો—૪

લેખોનેડ સરાખને સોડા, ધર્મ કર્મ પર મારે જોડા;

નીજ માતાને વધાવી લેતાં લાતમાં રે જેતો જેતો—૫

નીજ સ્ત્રિ સમીપે કાંઈ ના ચાલે, પોઝીશનની બહારમાં માલે;

પ્રિયા તણી સેવામાં ખરચે જાતને રે જેતો જેતો—૬

દુધ સાકર મલાઈ તજીને, અભક્ષા ભક્ષ કરે સજીને,

વહી અનિતિમાં ગણે શુભાની જાતમાં રે જેતો જેતો—૭

(સ્નેહ મંજરી)

—ધ્યારિ મહારી સનમ મધુરી—

(વસંત તિથકા.)

ધ્યારિ મારી સનમ મધુરી, કે જે કયાં તું છુપાઈ;
વિરહે તારા ટળવળી મરં અંતરે હું મુઝાઈ;
દીલે ચોટી રસિક પ્રતિમા, કોતરાઈ અને એ;
ધ્યાને ધારં દરસને, કંઈક રાજી કરે છે. ૧

+ + + + +

તહોયે મારા વ્યથિત, ચિતની ખ.મીને કારણેથી;
ધ્યાને આવી સરી જતી, અહા' ચિત્તડુ એથી;
અહા' બહાલી પુનર મધુર, મુખનું દર્શ આપી;
જે જે નિત્ય મુજ હૃદયને, કષ્ટની વાડ કાપી. ૨

+ + + + +

નાના તહોરં સ્મરણ કરતાં મુખ આ ખંધ થાતું;
આંખે તહારી છળી નીરખતાં પ્રેમ વારિ છવાતું;
આંખે દીલે કમ કમી છુટે, ઉછળે ઉર મહોરં;
પ્રેમે ધ્યારી રટણ કરતો, જીલથી માત્ર તહોરં. ૩

+ + + + +

તહોયે તું શું દૂર દૂર ખસે, કયાં છુપાતી રસિકી;
હું દુઃખીનું હૃદય પરખી, શું હશે સ્નેહ લીની;
તહારા વિના નહી અવર કંઈ, આશ દીલે ધરાતી;
હા' હા' પ્રેમી સનમ રસીલી છે' છળી કોતરાઈ. ૪

એક જંજળી જીવડાની તૃષ્ણાનું પ્રાપ્ત્ય.

ગુરરાજ મારા ઘડપણમાં ગોવિંદ ગુણ ગાશું

હમણા નથી નવરાશું. (એ રાગ)

મોટો છોકરો વિલાયત ગયો છે, ન્હાનો છોકરો જીગરી થયો છે.
એવો ધમરોળ મચી રહ્યો છે, ગુરરાજ મારા ઘડપણમાં.....૧
સાઠ લાખની પૂંજમાં શું કરીયે, સાઠ અજળ ન્યારે ઘેર ભરીયે
ત્યારે કાંઈક શાન્તિ મનમાં ધરીયે ગુરરાજ મારા ઘડપણમાં.....૨
યુરોપ, આફ્રિકા સુધી વિચરશું, આસ્ટ્રેલીયાનુ સોનું સંધરશું
અમેરિકાની લક્ષ્મી લાવી ધરભરશું, ગુરરાજ મારા ઘડપણમાં.....૩
હજી થાશુ હજાર મીલવાળા, હજી બાંધવા છે બારશે માળા
તેમાં કયાંથી ફેરવીયે માળા, ગુરરાજ મારા ઘડપણમાં.....૪
નાત જાતના સુધારા કરવા છે, હજી કંઈકિનાં જુડાં કરવાં છે
પછી કોની અમારે પરવા છે, ગુરરાજ મારા ઘડપણમાં.....૫
થઈ સાઠ વર્ષની ઉંમર અમારી, તે શું આંખે ચ્હડી છે તમારી
હજી પરણવી છે નવી નારી, ગુરરાજ મારા ઘડપણમાં.....૬
નાત જાતના કરશું સુધારા. હજી થાશુ અજળ મનવાળા
પછી સુખે ફેરવશુ માળા, ગુરરાજ મારા ઘડપણમાં.....૭
કરજોડી કવીજન કહે છે, જે જન તૃષ્ણા નદી તરે છે
તે મોક્ષ પુરીને વરે છે, ગુરરાજ મારા ઘડપણમાં.....૮

રોડાણીની કથની

(ગઝલ)

- મને મુરખો મળ્યો સ્વામી, પડી છે સુખમાં ખામી;
અરે હું આપતિ પામી, કહું શું આપદા જહેની. ૧
- કરે નહિ ચાકરી ધંધો, મુરખ થઈને કરે અંધો;
કરે છે અવનવા ફંદો કહું શું આપદા જહેની. ૨
- પુરૂષો અન્ય ત્યાં રમતા, અરે મુજ સ્વામી અથડાતા;
બળે છે ચિતમાં ભડકા કહું શું આપદા જહેની. ૩
- કમાવા રીત ના જાણે, કહી મુજ વાત નામાને;
ફરતુ નામ પરે પાણી, કહું શું આપદા જહેની ૪
- પિતાના હામ સૌ ખાધા, કમાવા પર લીધી ખાધા;
કરજનાં હાં. ? કીધાં કાધાં, કહું શું આપદા જહેની ૫
- ગુમાવી ગાંઠની કીંમત, ઉડાડી બાપનો દોલત;
મળે ના અન્ન કે ઉદક, કહું શું આપદા જહેની. ૬
- નથી હા ? ધ્યાન ધરબારે નથી કાંઈ ચિંતા વ્યવહારે.
ભટકતો ભુત એ જહારે, કહું શું આપદા જહેની. ૭
- અન્ન ઉધાર એ લાવે, ભેવા સૌ હામ તો આવે;
નહી દે હામ તે વારે. કહું શું આપદા જહેની. ૮
- કરી તકરાર વહે ભુંડું, પળે પળ વારમાં કુંડું;
જીવે ના આંખથી રૂડું. કહું શું આપદા જહેની. ૯

- અરે અંતર પીડા રહેતુ વધારે કો' નથો દેતું;
આવે જામીન સૌ લેતું. કહું શું આપદા જહેની. ૧૦
- કપડાં સ્વચ્છ ન રાખે, આનંદે ડંકાસ તો લાખે;
ખાવું ફરવું એટલું રાખે, કહું શું આપદા જહેની. ૧૧
- રૂપાળી આખરૂં દેખી, અરે અછલહીણો પેખી;
દુઃખે હું તન રહી શેકી, કહું શું આપદા જહેની. ૧૨
- સજ્જન તહેવારના ટાણે, જમી આનંદ સૌ માણે;
મુખે એકાદશી જાણે. કહું શું આપદા જહેની. ૧૩
- સ્નેહીઓ શોધતા આવે, પતિને તે નહીં લાભે;
દીવસ દુઃખમાંહી વીતાવે, કહું શું આપદા જહેની. ૧૪
- આવેલા જાણી સંતાયે, ખત્રાડું અન્ન હું કયાંથી;
અરે ભટકે અહીં તહીંથી, કહું શું આપદા જહેની. ૧૫
- પિતુ માતા ચહે મળવા, તો સ્વામી લાગે ખડખડવાં;
લાગે હા હિતવચન કડવાં. કહું શું આપદા જહેની. ૧૬
- અરેરે ભાવ ના પુછે, કહે ના સુખે-દુઃખ શું છે ?
થતો વચનો સુણી ગુસ્સે, કહું શું આપદા જહેની. ૧૭
- નહો ખાવું નહી નહાવું, નકામા રાગથી ગાવું;
મફતનું હોટલે ખાવું, કહું શું આપદા જહેની. ૧૮
- પિયરનાં લુગડાં લાવું, કદી જમવા સજી જાઉં;
તરત મેણાં અરે ખાવું, કહું શું આપદા જહેની, ૧૯
- ખન્યાં મુખઈનાં શેઠાણી, વહે નિષ્કુર એ વાણી;
કહું કયાં માહારી હાણી, ક શું આપદા જહેની. ૨૦

રજુ છું નિતિમાં રહીને, ખવાડું દુઃખ હું સહીને; ૨૦
કરે પુરે હું મન દઇને, કહું શું આપદા બહેની. ૨૧

ગુબરી જાંઘળી મારી, બગાચો હું કરે બારી;
દીયો કાંઈ દાદ નરનારી, કહું શું આપદા બહેની. ૨૨

ચિંતા તણા તાપે અરે, ચૌતન અરે દુભાય છે;
હાય પતિ પુરૂષાર્થ વિણ મમ હૃદય આ ચિરાય છે.

(સ્તેહ મંજરી)

દુનિયામાં શું વધ્યું?

(અનુક્રમ સવૈયા.)

આજકાલ આ ચાલુ જમાને, વધ્યું અહા ફેશનનું માન;
રોગ વધ્યાને ડોક્ટર વધીયા, વધ્યાં અહા સોપારી પાન;
મીઝલસ ડેન્સ અને ક્રિકેટ, વધ્યું અહા મદીરાનું પાન;
સ્ટીક અને અંગ્રિલા વધીયાં, અભક્ષા-ભક્ષ તાણું વધ્યું ખાન ૧

x x x x

ન્યુસપેપર આટીકલ વધીયાં, વધી હોટલો અપરંપાર,
શુભ વોચને હેટ વધી છે, વધી બોટલો ઘરમોઝાર;
વધી અહા ચીમની ને ચશ્મા, વધી સાયકલ મોટરકાર;
વધ્યાં વાળ કેરોસીન તેલો, મફલર કોલર વધ્યા અપાર. ૨

x x x x

વધ્યું સોડા લેમનનું પીણું, વધી ઇખ્યા નિંદા ભલીભાત;
વધ્યાં અહા ? કોપ્રીને બીસ્કીટ વધી દલાલો કેરો જાત;
વધ્યા વકીલ બેરીસ્ટર આજે, અને સોલીસીટર ભલી ભાત;
વધી અહા ! ટેલરની શોપો, વધી ભીખારી સાધુ જમાત. ૩

x x x x

હમામને અભીમાન વધ્યો હા ! વધ્યા પુત્રાનું ધન લેનાર;
મદન ભકત લે ભાશુ સેવક, વધ્યા અહા મંદીર મોજાર;

વધ્યું માન બેઠક સુંદરીનું, વધ્યા માતને દુઃખ દેનાર,
વધ્યાં હેર ઓઠલિને અત્તર, કાચ તણાં વાસણો અપાર. ૪

x x x x

વધ્યાં ખખડતાં હાંદલાં ઘરમાં, વધ્યો ભપકો ખાહેર ભારી;
વધ્યા ઇક્કી વિસ્કીના શોખીન, ઠગ જુગારી વ્યભાચારી
વધ્યા બોર્ડ બહિરખખરોનાં, પડદા નામ તણા ભારી.
સફેદ શાહુકારો હા વધીયા, સદાના હા વેપારી. ૫

x x x x

સીગરેટ ચીરટને ખીટી, વધો અહા દારૂના વ્યસની અપરંપાર;
રોઝબેરી જીજર પીકમીઅપ, વધ્યા ડીસીઝ કેશીશ અપાર;
વધી અનિતી પશુઓ ઉપર, અને પક્ષિ ઉપર નીરધાર,
વધી નોકરી કેરી ઇચ્છા, વધ્યો અહા ! વેશ્યાપર ખ્યાર. ૬

x x x x

કોલર પીન નેકટાઇને ગેબીસ, પાટલુન સ્ટોકીંગ વધ્યા અપાર;
સાળુ લવંડર અને તમાકુ, વધી જમાનાની મોજાર;
હિંસા, અધર્મ, નારી તકતાને, વધી અહા ? ફેશનની ખહાર,
વધ્યા કલેશ કુસંપ અહાહા ? વધી આગસ નિંદા આ ઠાર. ૭

x x x x

વધ્યાં પોલકાં અને સાડીઓ, ખંગડીયો હા કાચ તણી;
વધી પરનાશની ચેષ્ટા કરવી, વધી તનુદર્શક સાડી ઘણી;
વધ્યો ફેશ પાવડર ને દર્પણ, વધી સ્લીપરો ગૂલે ઘણી;
કામના પથે વધી કામિની અને, ફેશન શ્રૃંગાર લણી. ૮

x x x x

વધી એરીંગો નેકલેસ ઘર ઘર, વધો ફેશનની ચાહનારો;
 વધી વનિતા ચાહુ જમાને, પતિને હા ભૂપાનારો;
 નીજ લીયરના ફીયર, ફેંકી ગાર્ડનમાં વિચરનારી;
 વિધ વિધ બનો સૌ તિશ્વે ફેશનમાં વિહરનારો. ૯

x x x x

વેઘ વધ્યાને ઉંટ વેઘ હા, ખુરશી કબાટને વળી મેજ,
 વધી મક્ષિકા કીસ્પેન્સરીમાં, થયા ભાવ પંખાના તેજ;
 વળી વિજળી કેરી ખત્તિ, સૌદીપક કરતી નિસ્તેજ;
 કળી પ્રભાવે અનંગ વધીયો, ચહે સૌ પરનારીની સેજ. ૧૯

(સ્નેહ મંજરી,)

પ્રેમ પ્રેમ ને પ્રેમ.

[ગઝલ.]

આ પ્રેમના સામ્રાજ્યમાં, હું પ્રેમ પંથી આવીયો;
 કંઈ ખબર પ્રેમી જનોને, માટ અહીં હું લાવીયો; ૧

આ પ્રેમ વાઘે પ્રેમનાં પુખ્તો ખીલ્યાંતાં પુલતાં,
 ત્યાં પ્રેમ વૃક્ષની ડાળપર, શુક પ્રેમીને પોકારતો; ૨

પ્રેમે પહે શબ્દો રૂપાળા, સાંભળ્યા કણે અમે;
 આ પ્રેમ સૃષ્ટિમાં સદા, પ્રેમીજ ખસ થાજે તહમે. ૩

એ પ્રેમના પાસે તહમારાં, હૃદય પ્રેમી થઈ જશે;
કદી પ્રેમના પ્રાણદયથી, આંસુ નયનથી વહી જશે; ૪
પણ સત્ય પ્રેમીનો સદા, પ્રેમી હૃદયમાં વાસ છે,
પ્રેમા જનોના પ્રેમમાં, બસ શિવનું કૈલાસ છે. ૫
બસ પ્રેમથી માળા ગ્રહો, હા ? પ્રેમના મંત્રો જપો;
આ પ્રેમના સામ્રાજ્યમાં પ્રેમી હૃદય અમર તપો; ૬

કહ્યું માનો પતિ મારા.

[ગજલ.]

અરે ખ્યારા, અરે ખ્યારા, તમે મમ નયનના તારા;
કરે વિનતી આ દીનદારા કહ્યું માનો પતિ મ્હારા, ૧
બન્યા લંપટ તજ દારા, વ્યભીચારે પિયુ મ્હારા;
પર સ્ત્રી માંહિ મોહનારા, કહ્યું માનો પતિ મારા; ૨
તજ નિતિ તમે ચાલો, કુછડે અન્યથી મ્હાલો;
અરિરૂપ નિજ પ્રિયા લાળો, કહ્યું માનો પતિ મારા.
તજ નીજ ઘર તજા મેવા, વિષય વિષની કરો સેવા;
નિસાસા નારના લેવા કહ્યું માનો પતિ મારા. ૪
તજ ઈજ્જત લઈ અપયશ, પર સ્ત્રીમાં બની રસ બસ;
ગુમાબું દ્રવ્ય રૂપ રસ કસ, કહ્યું માનો પતિ મારા. ૫
લોકની લાજ નહી ધારી, શરમ પર ફેરબું વારી;
કલંકિત કયાં બન્યા ભારી; કહ્યું માનો પતિ મારા. ૬

ધરી પરનારમાં ચારી, કરો તનધન તણી ખ્વારી;
બનીને હા ! વ્યભીચારી, કહ્યું માનો પતિ મારા. ૭

સુત પિતુ માત ને નારી, દીયો સૌને હા ! ધીછારી
(શુ) કરો પરનારીની ચારી, કહ્યું માનો પતિ મારા. ૮

કરજ કરી ધન ઉડાવો છો, અને લંપટ કહાવો છો,
અમોને કાં રીખાવો છો, કહ્યું માનો પતિ મારા. ૯

નહી નહી સ્વામી મહોબત એ, ન મહોબત પણ મુશીબતએ
પિયુષ નહી પણ હંગાહળ એ, કહ્યું માનો પતિ મારા. ૧૦

અરે મમ હસ્ત ઝાલીને, દીયો દુઃખડાં કયાં લાળીને;
અરે અંતરને બાળીને, કહ્યું માનો પતિ મારા. ૧૧

તમોને પરણીને સ્વામી, કદાપી સુખ ના પામી.
હૃદયમાં વેદના બામી, કહ્યું માનો પતિ મારા. ૧૨

તમે શરતાજ છો મારા, ભરો કાં પાપના ભારા;
તજો ના દીન આ દારા, કહ્યું માનો પતિ મારા. ૧૩

*

*

*

*

જીવી જગે સાર્થક કરો, પરનારીમાં મન ના ધરો;
પરનારીમાં ચિત જો ધરો, વિણ મહોતે હાજતમાં મરો; ૧

મનુષ્ય દેહ મણી મલ્યો, જીવન કલંકીત કાં કરો;
નરદેહ એળે ખોઇને, મમત્વમાં શીદને મરો; ૨

(સ્નેહ મંજરી)

વાંઠાની વિનંતી.

- દયાળુ દીકરી વાળા દયા વાંઠા પરે લાવો
 દુઃખી છે જીવંતી મારી કૃપાળુ કોઈ પરણાવો-દયાળુ. ૧
- સુનુ ઘરખાર માં છે વિના નારી અકાર છે.
 પરણવું પ્રાણુ ખ્યાં છે હવે ના લેશ તરસાવો-દયાળુ ૨
- સકળ લોકો કહે “વાંઠો” ભરસો તેહનો છાંડો
 કહે છે લોક કે ગાંડો તપેલાને નહી તાવો ?-દયાળુ ૩
- સગુના કોઈ સંગાથે અરેરે ? રાંધવું હાથે
 વળી ઘરકામ તે સાથે કર હું કેમ ખતલાવો ?-દયાળુ ૪
- કડાકુટ ઘર તણી કરવી નિયમસર નોકરી ભરવી
 નથી નવરાશ બે પળની કર કોના પરે દાવો ?-દયાળુ ૫
- હૃદયની વાત કયાં કરવી પ્રિતિ ખ્યાલી કહાં ભરવી
 ધીરજ તો કહાં સુધી ધરવી નિવેડો તેહનો લાવો ?-દયાળુ ૬
- પ્રિયાનાં સ્વપ્ન આવે છે, મને મોજ બનાવે છે.
 પ્રભાતે તે સતાવે છે દયા તો કોઈ દરસાવો-દયાળુ ૭
- પિતા સૌ દ્રવ્યને વ્હાયે સુતા ધન કાજ વેચાયે
 અછત કન્યા તણી થાયે કુધારો કોઈ અટકાવો-દયાળુ ૮
- પુરો પૈસો નથી પાસે, અરેરે ? કેમ પરણાશે
 કુંવારી જીવંતી જાશે કંઈ દરદોજ પસ્તાવો ?-દયાળુ ૯
- સુતાનું દ્રવ્ય લેનારા સુણો તમથી કસઈ સારા
 તમો પરશ્રાપ છે મારા હૃદયમાં લાજ કે લાવો ?-દયાળુ ૧૦
- અહો કન્યા તણા વાલી પીવાડો પ્રેમની ખ્યાલી
 અરેરે ? દુઃખ ઘોટાળી લઉં સંસારનો લ્હાવો ?-દયાળુ ૧૧

વિનંતી આ મુણે મ્હારી ગયો છું હામ સૌ હારી
બનાવો કોઈ ધરબારી નહિ તો હું બનું બાવો ?-દયાળુ ૧૨
(મણિકાન્ત કાવ્યમાળા)

બેમાં જુદો કોણ ?

બે માણસો બેઠા હતા વાતને તડાકે ચડડયા.
એક ક કૌતકમેં નજરે નિહાળ્યું છે.
બાવાજીની બકરીએ બાર બચ્ચાં સાથે જણ્યાં
બાવાજીનું બધું દુઃખ બકરીએ ટાળ્યું છે
સાત અશ્વ, ત્રણ ખર, ઉંટ એક, હાથી એક
એટલું અવતરતાં મેં નજરે નિહાળ્યું છે.
ખરને સુથારે લોધા રૂપિયા હજાર દીધા
ઉંટ ઘોડા હાથી મહુ કુંભારે સંભાળ્યું છે.
(મણિકાન્ત કાવ્યમાળા)

મુંબઈની ઇમીટેશન શેઠાણી

ત્હમે મુંબઈ વિષે આવ્યા, નિહાળો સર્વ હરખાયા;
છતાં સાહેબ ચો મારા, જુઓ મુંબઈની શેઠાણી ? ૧
અહા ! મુંબઈની અલબેલી, છકેલી કંઈક સુધરેલી;
લટકતી લાજને મહેલો, જુઓ મુંબઈની શેઠાણી ? ૨
કરે છે કંથ ઉધરાણી, લખે નામું નયન તાણી;
છતાં કહેવાય “ શેઠાણી ” જુઓ મુંબઈની શેઠાણી ? ૩

પતિ પરદેશમાં આવે, પ્રિયાને પાસ તેડાવે;
 પછી વહુ પાંખ ફફડાવે, જુઓ મુંબઈની શેઠાણી ? ૪
 ઘરે સસરો અને સાસુ ખરચ વિણ ખેરવે આંસુ;
 જમે વહુ મિષ્ટ ફરમાસુ, જુઓ મુંબઈની શેઠાણી ? ૫
 કુવેથી ખેંચતી પાણી, નણુંદની સાચવે બાણી;
 હવે થઈ રાયની રાણી, જુઓ મુંબઈની શેઠાણી ? ૬
 વળી મુંબઈ તણી નારી બતાવે ઠાઠ બસ ભારી;
 ભલે વર થાય ભીખારી જુઓ મુંબઈની શેઠાણી ? ૭
 બને મુંબઈની શેઠાણી કરે પૈસા તણું પાણી;
 રળે વર ટાંટીયા તાણી જુઓ મુંબઈની શેઠાણી ? ૮
 સ્વદેશે કામ સૌ કરતી ખુશીથી ખાંડતી દળતી;
 હવે “રામા” વિના રડતી જુઓ મુંબઈ શેઠાણી ? ૯
 પતિ સીત્તેર લાવે છે, સકળ પત્નિ ઉડાવે છે;
 છતાં દેવું કરાવે છે જુઓ મુંબઈની શેઠાણી ? ૧૦
 વસાવે નવ નવી સાડી, કુલેલી ફેનસી ચોળી;
 ખરીદે ખૂટની બેડી, જુઓ મુંબઈની શેઠાણી ? ૧૧
 સુવાસીક તેલને અત્તર, રૂમાલો રાખતી સત્તર;
 ગણે છે કેણ ત્યાં ગણતર, જુઓ મુંબઈની શેઠાણી ? ૧૨
 કબાટો કે તીજેરીના છતાં દશ બાર ચાવીના;
 રૂપાના રાખતી ઝુંડા, જુઓ મુંબઈની શેઠાણી ? ૧૩
 જશે નાટક તમાસામાં અગર સરકસ સીનેમામાં;
 ગણે મ્હોટાઈ ભપકામાં, જુઓ મુંબઈની શેઠાણી ? ૧૪

સદા નરવી રહે નાડી, જતાં કેં જોઈશે ગાડી;
 જશે લટકે કરી લાડી, જુઓ મુંબઈની શેઠાણી ? ૧૫
 કરે ઘરકામ સૌ ઘાટી પદમણી પાલવે જાતી;
 અહા ? હોંસે હવા ખાતી, જુઓ મુંબઈની શેઠાણી ? ૧૬
 નથી નારી સકળ એવી સતી કે છે સીતા જેવી;
 દયા સૌભાગ્યની દેવી અસલ છે એજ શેઠાણી ? ૧૭
 નકલ કરનાર શેઠાણી, સુણી ના કોપશો વાણી;
 હશે પરમાર્થિ ને શાણી ખરી મુંબઈની શેઠાણી. ૧૮
 અપંગો પર દયા આણી દુઃખીનાં દર્દને જાણી;
 મદદ દેતાં ન અચકાણી અહાહા ? એજ શેઠાણી ૧૯
 સ્થિતિ સ્વામી તણી જાણી વિના “ઘાટી” ન ગભરાણી
 શિયળવંતિ વિનયવાળી ગુણી ગૃહરાજ્યની રાણી ૨૦

(મણિકાન્ત કાવ્યમાળા)

બાળગીત.

આંગણે વળગણીને કપાળમાં ટીકું	
ધાતીયું ઢીકુ એ બ્રાહ્મણ વાડો	૧
બોલમાં પુરો છેતરવામા શુરો	
ઠમ્મકતી ચાલ એ વાણીયા વાડો	૨
સુંદરનારને ઉજળાં ખેડાં	
ચળકતા હાર એ સોનીવાડો	૩
ખલે ખેસને પાલડી મોટી	
નાનીશી નાર એ નાગર વાડો	૪
પાટલી છુટી ને દશબાર ખુંટી	
આંગણે કુહાડા એ સુતાર વાડો	૫
ગજને કાતર સોઈને દોરા	
લુગડાંના ઢગલાં એ સઈવાડા	૬
બાંધેલા ઘોડાને પગમાં તોડા	
કહેડે કટાર એ રજપુતવાડો	૭
આગણે ખુંટીને આદમો બાડા	
દસબાર લેંસો એ પટેલવાડો	૮
લાકડાંનો ભારો ને માટીનો ગારો	
આંગણે ચાકડો એ કુંભારવાડો	૯
ઘરમાં ચાસ (હળ)ને વાડામાં ઘાસ	
ખાવા ખલ્લાસ એ કોળી વાડો	૧૦
આંગણે શાળ ને બોલમાં ગાળ	
ખહાર તુલસી ક્યારો એ ઢેડવાડો	૧૧

વિગેરે વિગેરે.

બાપકી કમાઈ ખેલમાં ગળવાઈ.

તમાસા દેખનેકો હમ રોજ નાટકમેં જાતે હૈ;
 નહીં અપની કમાઈ બાપકો કમાઈ છુટાતે હૈ- ૧
 શરાબે આ ગવાની રાતદીન મહેફિલમેં ધુલંતી હૈ,
 કળી પીતે હૈ હમ અંડુલ કલી અયક્ષીન ખાતે હૈ- ૨
 કળી મૌકા નહીં મીલતા નયાઝે સુખ્ક પહનેકા;
 કે હમકો દશ બજે કે બાદ ઘર વાલે જગાતે હૈ- ૩
 હમેશા દાલ ચાવલ ગોસ્ત મચ્છી ઘરમેં પકતે હૈ;
 મગર ખાના દો વક્ત જાકે, હમ હોટલમેં ખાતે હૈ- ૪
 બહોંત કુચ ચ્હાહે સોડા દોસ્તોમેં સફ હોતા હૈ
 મહિનેમેં કે સો રૂપિયેકા બિલ ચુકાતે હૈ- ૫
 દિવાલેલી નિકાલે ઔર હમને ટાટ લી ઉલટા
 મગર ઇજત રહી કાયમ કે બેપારી કહાતે હૈ ૬
 ન ધંધે સે ગરજ હમકો ન કછુ બેપારસે મતલબ
 તમામ કારોબાર ઇસ વખત મહેતાજ ચલાતે હૈ- ૭
 પરિજ્ઞદો કા આજ હોગા પરિશંખા હૈ-
 તમાસા દેખને હાજ ચલીમેં હમ લી જાતે હૈ- ૮
 યે જીતને શેઠ હૈ ભુલે ચુકે હૈ અપની હસ્તીકો
 ખુશામદ કરનેવાલે અરિ પર ઇનકો ચરહાતે થૈ ૯
 નહિ કરતે હૈ આંખો ચશ્મી મર્મો ગૈરતકે
 ખરા ખોટાનો અચ “સૈયદઃ” કલી હમજો સુનાતે હૈ- ૧૦

(નિલમ અને માણેક ભાગ ૭)

કુવારાનું સ્વપ્નું

(આંખ વિનાનું અંધારું રે એ રાગ)

—૦—

ખરી વિના ઘેર તાળુરે, સદાય મ્હારે ખેરી વિના ઘેર તાળુ;
 એ તો કર્મ વિનાનું અંધારું રે. સદાય મારે. ૧
 કોઈ કહે છે લાલ લીલું, કોઈ દેખે છે રંગ રંગીલું;
 મારે મન સખ કાળે કાળુ રે. સદાય મારે. ૨
 વહેલો ઉડું છું જ્યારે, દળવું પડે છે ત્યારે;
 મારે હાથે વાસીદું વાળુ વાળું રે; સદાય મારે. ૩
 વાસણ માંજુ છું હાથે, પાણી લાવું છું માથે;
 કપડાં ધોવાને કુવાનું થાળુ થાળુ રે. સદાય મારે. ૪
 એવાં દુઃખ કેને કહીએ, લોકમાં વાંઢા કહેવાઈયે;
 એ તો જીવતર થયું છે ભાઈ ખાઈ રે. સદાય મારે. ૫
 રાતુ લુગડું ન લાળું. કેને જોઈ મન વાળું;
 ત્યાં તો કર્મ વિનાનું અંધારું રે. સદાય મારે. ૬
 કપડાં ધોઈને હું તો, જઈને કુવાપર સુતો;
 ત્યાં એક સ્વપ્ન વિચિત્ર લાળુ લાળું રે. સદાય મારે. ૭
 પાંચ દશ નાતિલા આચ્ય, પરણવા ખેરી લાવ્યા;
 મારૂં ભાગ્ય લાળુ ઉજમાળું ઉજમાળું રે. સદાય મારે. ૮
 નાતિલા કહે છે મને, આ ખેરી શોભે છે ત્હને;
 ત્યાં તો ખુશી થઈ નિહાળું નિહાળું રે. સદાય મારે. ૯
 ત્યાંને ત્યાં રૂપીયા દીધા, ખુશી થઈ નાતિલે લીધા,
 હવે તો લગ્ન તણી વાત ધાઈ ધાઈ રે, સદાય મારે. ૧૦

અંતર રનસુખો કીધો, પરણવા લ્હાવ લીધો;
 મને તો દુઃખનું મોં લાગ્યું કાળું કાળું રે, સદાય મારે. ૧૧
 બાળક બે ચાર થાશે, બાપા કહી બેસે પાસે;
 એવા રંગ તરંગ મનમાં ધારૂ રે, સદાય મારે. ૧૨
 લાયક આ બેડું મળીયું, હવે માફે લાગ્ય કળીયું;
 સ્વપ્નામાં ચિત્ર વિચિત્ર લાળુ લાળુ રે. સદાય મારે. ૧૩
 લગન લીધું છે ન્યારે, સોનાનો સુરજ મ્હારે;
 હવે ઘોડાને એડી માફે માફે રે. સદાય મારે. ૧૪
 ગોથું આગ્યું છે ભારી, બિઘ ઉડી ગઈ મ્હારી;
 પડયો કુવામાં દેખું થાળુ થાળું રે. સદાય મારે. ૧૫
 પાંચ શેર પાણી પીધું ન્યાં, નાતિલા દેખું કયાંથી ત્યાં;
 બેરીને તો કયાંથી જ લાળું લાળું રે. સદાય મારે. ૧૬
 જળમય કુવોજ દેખું ઉપર આકાશ પેખું;
 ત્યાં તો દુઃખનું વાદળ કાળું કાળું રે. સદાય મારે. ૧૭
 હરિનું સ્મરણ સાચું, માયાનું બંધન કાચું;
 હવે સ્વપ્નના સંજમ ટાળું ટાળું રે. સદાય મારે. ૧૮

કહો મન મગ્ન છે સાથી !

(ગઝલ.)

યુવાની અંગમાં ધારી, રમાડી રંગીલી નારી;
 ગળે ફાંસી અરે' ઘાલી કહે મન મગ્ન છે સાથી ? ૧

તીજેરી તર નિહાળીને, ઉડાવી સ્નેહ આણીને
 ન આવે સંગ ચાલીને, કહે મન મગ્ન છે શાથી ? ૨
 ઘણા મીત્રો કુટુંબિમાં બન્યો ડાહ્યો તું અંતરમાં,
 છતાં છે છેક વનચરમાં કહે મન મગ્ન છે શાથી ? ૬
 વજ્રા, વાડીઓ, જોઈ, ખરેખર શુદ્ધિ તેં જોઈ;
 નથી એ કામનુ કાંઈ, કહે મન મગ્ન છે શાથી ? ૪
 તમાસા ખેલ તેં જોયા મની કલહર તેં જોયા;
 હવે ત્હારે શું જોયે છે, કહે મન મગ્ન છે શાથી ? ૫
 હજારો હુન્નરો કીધા, વળી ઇલકાબ તેં લીધા;
 રડયા આખર થઈ સીધા, કહે મન મગ્ન છે શાથી ? ૬
 કરી ભકિત નથી કાંઈ રહે ઇલકાબતો આંહી;
 સમજ કીરતારને આથી. હવે મન મગ્ન છે શાથી ? ૭

શેઠજીની કરૂણાજનક કથની.

(ગજલ)

સુધારાની મજા ન્યારો, જમાનો જાય છે ચાલી;
 જુઓને આ દશા ચારો, અમારી આમ બાબત છે. ૧
 જુઓ મુંબાઈ તણી નારી. ખતાવે ડાળ તે ભારી;
 ફરે થઈ રાયની રાણી અમારી આમ બાબત છે, ૨
 દયાળુ મા અને બાપે લગન તો માહરાં કીધાં;
 હિસાબો તેહુ ના આપું અમારી આમ બાબત છે, ૩

હતી અમ દેશની જાંઘર, મહારી પ્રેમદા પ્યારી;
 અમે એને પાસ બોલાવી. અમારી આમ બાબત છે; ૪
 કરૂં કોઈ જાતનો ઓડર, નથો તે પ્યાનમાં લેતી;
 ફરે થઈ તે મદમાતી, અમારી આમ બાબત છે; ૫
 બધાં એ ઘર તણાં કામો, અમો અમ હસ્તથી કરતા;
 દુખી છે જાંઘરી મહારી અમારી આમ બાબત છે; ૬
 ભરૂં મમ હસ્તથી પાણી, પછીથી ઉઠતી રાણી;
 ચલાવે હુકમો ાણી, અમારી આમ બાબત છે; ૭
 કરી દાતણ પછી ઘરમાં, પદમણી પાટલે બેસે;
 પછીથી ચાહ તે માગે, અમારી આમ બાબત છે; ૮
 ઘરે વાસણ બધાં માંબુ, વળી હાથે રસોઈ રાંધુ
 કરે લોજન પછી વહાલી, અમારી આમ બાબત છે; ૯
 કરી પત્ની તણી સેવા, દશે તો નોકરી જાવું;
 પુરો પરતંત્ર ત્યાં થાવું, અમારી આમ બાબત છે; ૧૦
 બધા આ કદને લીધે, દુઃખી આ જાંઘરી થાતી;
 ભલે મરવું અરે એથો, અમારી એમ બાબત છે ૧૧
 મજાહ મુંબાઈ તણી જોતાં, મુરખ ફેશન મહી ફરતા;
 પછી પસ્તાઈ અને રડતા, અમારી આમ બાબત છે; ૧૨
 પગાર પચીસતો આવે પ્રિયા પાંત્રીસ ખરચાવે;
 દયા દીલમાં નહી લાવે, અમારી આમ બાબત છે; ૧૩
 બતાવે દમ ઘણો નારી બતાવે હુકમો ભારી;
 ફરે નીત બાગમાં પ્યારી, અમારી આમ બાબત છે. ૧૪
 ઘરેણાં નવનવાં માગે, વખત પર હાડકાં ભાગે;
 કહે શું કામ પરણ્યાતા, અમારી આમ બાબત છે. ૧૫

દરદ નીત્યે નવું થાયે, રહુ હું ઘેર બ્યાં સુધી,
 કરે છણુકા ખરા ખોટા, અમારી આમ બાબત છે. ૧૬
 પથારીમાં પડી રહેતી, મીઠાઈ મોજથી ખાતી;
 દુઃખી મમ જીંદગી થાતી, અમારી આમ બાબત છે. ૧૭
 ભરૂ નિત્ય ખીલ વૈદોનાં, છતાં સાજી નથી થાતી;
 ચલાવે ઢોંગ મદમાતી, અમારી આમ બાબત છે. ૧૮
 ખરીદી હાથથી કરતી, લખાવી નામ પર મારા;
 કહો ખીલ ક્યાં થકી ભરવું, અમારી આમ બાબત છે. ૧૯
 મંગાવે અવનવી ચીજો, અમારે લાવવી ક્યાંથી;
 નથી પેદાશ કંઈ થાતી, અમારી આમ બાબત છે. ૨૦
 પથારી પ્રેમથી કરવો, પ્રિયાને હાજરી ભરવી;
 નથી નવરાશ પણ પગનો, અમારી આમ બાબત છે. ૨૧
 ગુમાવો દેશની સુડી, અહીં પરદેશમાં આવ્યા;
 છતાં ખુશ ના થઈ નારી, અમારી આમ બાબત છે. ૨૨
 હતી અ દેશની અદર, બધાં એ કામ ત્યાં કરતા.
 નથી અહીં કોઈથો કરતી, અમારી આમ બાબત છે. ૨૩
 વચત વિચારોને રંડા, કરે દર્શનનું બહાનું
 સીધાવે ચારના ઘરમાં, અમારી આમ બાબત છે. ૨૪
 ચારેથી તે લઈ નાણાં, હુંટાવે માલ ચૌવનનો,
 ભરે પાછાં ઘરે પગલાં, અમારી આમ બાબત છે. ૨૫
 હમેશાં આટલી મોડી, કહે તું ક્યાંથી આવે છે;
 ગયા છે ખાર જો વાગી, અમારી આમ બાબત છે. ૨૬
 થયાં દર્શન બહુ મોડાં, ભર્યોતો કુલ હિંડોળો;
 થાતીતી મેઢની ઝાઝી, અમારી આમ બાબત છે. ૨૭

સખી એક મદીરે આવી, મુને સંગાથે બોલાવી.
 તને કચકચ તમે ખાલી, અમારી આમ બાબત છે. ૨૮
 મટી જંગલી બનો શહેરો મવાલી ક્યાં સુધી રહેશે;
 પથારી કેમ નથી કીધી, અમારી આમ બાબત છે. ૨૯
 મુતાં જઈ લોંચ શેઠાણી, જણાવી રીસ ઉપરથી;
 પતિને રોક્ષમાં દાખી અમારી આમ બાબત છે. ૩૦
 (મુંબઈની શેઠાણી.)

અમારું દિલ દાઝે છે.

(ગજલ)

દીઠી શાણી સતી નારી, પતિ સેવા મહીં મશગુલ;
 પરંતુ જોઈને વિધનો, અમારું દીલ દાઝે છે. ૧
 કનેદાની કિયા દીઠી, સોઓની વેદના બાણી;
 અહો એ બાળ લગ્નોથી, અમારું દીલ દાઝે છે, ૨
 અવિદ્યા બહેમનાં જળાં, વળી ભક્તિ તણા ઢાંગો
 અને વ્યભીચાર વૃત્તિથી, અમારું દીલ દાઝે છે. ૩
 ઘણા ઘરમાં થતા કજયા, સ્વસુર પક્ષો અને શુરાં;
 વધું ચાકર સમી પેખી. અમારું દીલ દાઝે છે. ૪
 અતિ ઉત્તમ ગુરૂ મંત્રો, સ્વરૂપ જુદે સ્થપાયા છે;
 દશા આવી કીધી જોઈ, અમારું દીલ દાઝે છે. ૫
 જુદેવો પણ મર્યા રહે છે, અરેરે લીખ પર રાચી;
 નથી કે બોધ દેનાર. અમારું દીલ દાઝે છે. ૬
 પ્રભુ આ હીંદની સ્થિતિ, તને શું એ મજા દેતી ! !
 નથી તું પણ જશ જોતો, અમારું દીલ દાઝે છે. ૭

(માસ્તર-મણિશકર-સાણુદ.)

પરમાર્થ એજ જીવગીતી ખરી મોજ શોખ છે.

—ગઝલ:—

પ્રભુએ જો ત્હને આપ્યું અમોને દાન દેતો જા;
અપંગો આશરો માગે, અરે આશિષ લેતો જા—પ્રભુ ૧
વિકારોથી ભરી દુનિયા રૂપિસહરા તણા રણમાં;
વહે પરમાર્થનું વારિ ભરી ખ્યાલીજ પીતો જા—પ્રભુ ૨
અરે ? સંસાર અર્જુવ આ અતિ મસ્તાન તોફાને;
સખાવતની તરે હોડી ધરી ધનવાન તરંગે જા—પ્રભુ ૩
હજારો રૂપિયાં લાઈ મળહમાં તું ઉડાવે છે;
લખ્યું જે કિસ્મતે ત્હારા અરે કંઈ ધર્મ કરતો જા—પ્રભુ ૪
હરિ હરખારમાં જાવા મુસાફર છે મજલ મોટી;
ભલા સત્કર્મનું લાથું, અરે આ લાઈ કરતો જા—પ્રભુ ૫
અમોને ટંકનું ભોજન ત્હમારી પાન સોપારી;
દયા દીલમાં વસે જો તો વિનંતી ધ્યાન ધરતો જા—પ્રભુ ૬
અમોને અન્ન ના મળતું અપંગો શું કરી શકીએ;
ખને તુજથા ખિરાદર તો અમારું કષ્ટ હરતો જા;—પ્રભુ ૭
અમોને જે અપાશે તે વવાશે ધર્મના ક્ષેત્રે;
મળે આ પુણ્યનું ટાણું અહા રનેહે ઉજવતો જા—પ્રભુ ૮
અમારા કર્મને યોગે અમો આ કાળ ભોગવીએ;
હૃદયમાં રહેમ લાવીને ફરજ ત્હારી બજવતો જા—પ્રભુ ૯
અમો અન્ન જો મળશે, ત્હમારી વાંચના ફળશે;
પ્રભુ ત્હારું ભલું કરશે જરા અમને રોઝવતો જા—પ્રભુ ૧૦

(મળેલું.)

ૐ

શેઠજીની—શેઠાઈ.

રાંડી રાંડનો તનુજ કહે થઈ રાજ રાજ
 માજ હું ગયો નજીક શેઠજીની મેડીના
 હરખની વાત માત શી કહુંને આજ તણી
 છોકરા છ સાત સાથે હતા મારી હેડીના
 એવે સમે નગરના શેઠજી હવેલીમાંથી
 આવીને ઉભા નજીક બારીની કઠેડી ના
 પછી મને આપો આપ શેઠજીએ બોલાવીયો
 કહ્યું જા જઈને કુતરાં હાંકયરે ગધેડીના.
 કવિ દલપતરામ.

સમાપ્ત.

એવા તો ઘણાજ પત્રો છે—પરંતુ આ એક થોડો ઉતારો.

સુરતથી ઇન્ડીયન સ્ટોરના સેક્રેટરી લખે છે કે તમારા પુસ્તકો
જે જે બહાર પડે તે તમામ અમારા ઉપર મોકલી આપશો અને ગ્રાહક
લીસ્ટમાં અમારું નામ નોંધશો.

સરનામું

ઇન્ડીયન સ્ટોરના સેક્રેટરી
બેગમપુરા—સુરત

કપજીયાથી સાદ ઠાકરસી રવજી તા. ૧૧-૭-૨૩ ના પત્રમાં
લખે છે કે તમારા તરફથી આના માળાઓ બહાર પડે છે. તે તમામ
છુટી છુટી નકલો ૦-૧૪-૦ માં બારે અઠ્યા વિ. પિ. થી મોકલી આપશો.

સરનામું

શા. ઠાકરસી રવજી
મા. કપજીયા (પોસ્ટ કચ્છ)

કરાંચીથી ભાઈ સેવારામ ઢોલજીદાસ લખે છે કે (૧) ડોક્ટર
ધનચંદ્ર (૨) અલીબાબા અને ચાલીસ ચોર (૩) વિરમાળા કિશોરી
(૪) રમૂજમાળા ભાગ ૧-૨ અમારી ઉપર આ પત્ર પહોંચેથી મોકલી
આપશો પૈસા અમે અત્રે ભરીશું.

સરનામું

રા. સેવારામ ઢોલજીદાસ
જુની મારકેટ—સન્ડ્રીઝ મરચંટ—કરાંચી

સિંધ હૈદરાબાદથી ઝવેરી હિરાચંદ પરમાનંદ જમીનદાર લખે
છે કે અમે તમારી ડોક્ટર ધનચંદ્ર અને વિનોદિની અને કમલિની
એ બે ચોપડીઓ વિ. પિ. થી તાકીદે મોકલી આપશો, વિ. પિ.
તરત સ્વિકારવામાં આવશે.

સરનામું

ઝવેરી હિરાચંદ પરમાનંદ જમીનદાર
રામચંદ મહોલા (સિંધ—હૈદરાબાદ)

અમારાં લોકપ્રિય પુસ્તકો સંબંધીના "કેટલાક અભિપ્રાયો"

ભણ્ણથી રાવ બહાદુર અબાશકર ઉત્તમરામ મલજી પોતાના તા.
૨૬-૬-૧૯૨૭ના પત્રમા લખે છે કે, આપના નિર્ણ લખેલા પુસ્તકોની
કિંમત ૩ આ. પા.

૧ મંતાર-દર્શન પાકા પઠામા]	૧-૮-૦
૨ વિનોદિની અનં કમલિની	૦-૧૦-૦
૩ ડોક્ટર ધનચક્ર	૦-૧૦-૦
૪ આનામાળ સીરીઝના અંક ૧૨	૧-૪-૦
૫ સહેલી પાંચ વાર્તાઓ	૦-૮-૦
૬ વિરખાળા કિશોરી...	૦-૪-૦
૭ મહાત્મા તલસીદાસજીનું જીવન ચરિત્ર...	૦-૪-૦

અમારું સરનામ

રાવબહાદુર અબાશકર ઉત્તમરામ મલજી

ચુનારવાડ-ભરૂચ

મુંબઈથી મેહજી પિરૌજશાહ નમરવાનજી લખે છે, - આપ આનાની
પોસ્ટલ ડીપોઝિટ આ માંવ પરખીડિયામા ખીડી જે, ના મહાત્મા તલસીદાસ
જીનું જીવન ચરિત્ર આ સાંપે તાજાંદે બે રોસ્ટથી માફથી આપેલા.

સરનામું-પિરૌજશાહ નમરવાનજી મહેતા

ચચગેટ રીડ સોસુન લાકેસ-મુંબઈ

એવીજ રીતે જો તમારે અમારા પુસ્તકોની જરૂર હોય તો નીચેના

— સરનામેથી પત્રવહાર કરશો. —

મો.અ.અ.લાલ છગનલાલ બહેરા } શાહ પિતાંબરદાસ ઝવેરદાસ
 C/o ગુજરાતિ પત્રની ઓફિસ; } પોસ્ટ-વડાગામ મુ. વડાગામવાયા
 પાચકુવા-અમદાવાદ. } તલોદ એ. પી રેલ્વે.

શ્રી વિવેકાનંદ મુદ્રણાલયમા નટવરલાલ શંકરલાલ મહેતાએ

ખાડીઆ સુધારવાડાની પોળમા 'ગાધુ-અમદાવાદ.

